LECŢIA DE ISTORIE

Artur C. Clarke

NAVA de pe Venus ajunsese cu 5 000 de ani prea tîrziu, dar echipajul ei nu ştia acest lucru. Încă de la milioane de mile distanţă, telescoapele observaseră giulgiul de gheaţă ce făcea din Pămînt cel mai strălucitor corp ceresc, după Soare. Ici şi colo, orbitorul linţoliu era pătat de mici petice întunecate, ce dezvăluiau prezenţa munţilor îngropaţi aproape cu totul în gheaţă. Era tot ce mai rămăsese.

Nava s-a apropiat de Pămînt şi s-a plasat pe o orbită situată la mai puţin de o mie de mile înălţime. Cinci zile s-a rotit neîncetat în jurul planetei, timp în care camerele de luat vederi au înregistrat tot ce era de văzut, iar sute de instrumente au adunat nenumărate alte informaţii, care aveau să le dea venusienilor mulţi ani de muncă.

O debarcare propriu-zisă nu era inclusă în program. Nu ar fi avut nici un rost. Dar în a şasea zi, situaţia luă o întorsătură neaşteptată. Monitorul panoramic detectă emisia aproape stinsă a unei balize radio. Nu mult după aceea, nava venusiană îşi părăsi orbita şi se îndreptă spre Pămînt, mai exact, spre un lanţ de munţi ce se înălţau încă mîndri deasupra gheţei, sau, şi mai exact, spre o mică piramidă din pietre cenuşii, neatinse de trecerea timpului.

*

Cu mai puţin de 5 000 de ani în urmă, populaţia pe jumătate sălbăticită de pe Venus privise soarele şi stelele pentru prima oară, încercînd să le înţeleagă strălucirea. Venusienii fuseseră norocoşi. Pe ei îi interesase mai puţin chimia sau mecanica, în schimb trecuseră direct la legile fundamentale ale radiaţiilor. Timpul de care omul avusese

nevoie pentru a ajunge de la piramide la navele spaţiale, venusienii îl folosiseră ca să treacă de la descoperirea agriculturii, la însăşi antigravitaţie, secretul fundamental pe care omul nu mai reuşise să-l afle vreodată.

Oceanul cald ce conţinea cea mai mare parte din tînăra viaţă a planetei îşi rostogolea valurile de-a lungul ţărmului nisipos. Acest continent era atît de nou, încît chiar nisipul mai era încă aspru şi bolovănos. Marea nu avusese timp să-l netezească. Membrii Consiliului Ştiinţific stăteau pe jumătate cufundaţi în apă, cu frumoasele lor corpuri reptiliene strălucindu-le în lumina soarelui. Cele mai luminate minţi de pe Venus se adunaseră acum, aici, venind de pe toate insulele planetei.

Istoricul stătea pe plajă, căci instrumentele pe care urma să le folosească în expunerea sa nu suportau contactul cu apa. Chiar lîngă el, era aşezată o curioasă maşinărie ce atrăgea privirile celor din jur. Nu putea fi decît un dispozitiv optic, căci un sistem de lentile era aţintit asupra unei suprafeţe dintr-un material alb, fixată cîţiva metri mai departe.

Se făcu linişte şi istoricul începu să vorbească. Reaminti pe scurt cît de puţin se ştia despre cea de-a Treia Planetă. Menţionă zecile de ani închinaţi unor cercetări fără rezultat, care nu reuşiseră să descifreze nici măcar un cuvînt din scrierile pămîntene. În fine, concluzionă că planeta fusese locuită de o rasă cu o mare abilitate tehnică, fapt dovedit de mecanismele de diferite forme şi dimensiuni, găsite în mica piramidă de pe munte.

„Nu cunoaştem evenimentele care au dus la dispariţia unei civilizaţii atît de avansate, continuă el. Aproape sigur aveau totuşi cunoştinţele necesare pentru a supravieţui perioadei glaciare prin care trecea planeta. Dar trebuie să fi fost la mijloc şi alţi factori, necunoscuţi nouă. De exemplu, boli incurabile sau degenerare genetică. S-a formulat chiar şi teoria conform căreia conflictele tribale, endemice speciei noastre în vremurile preistorice, au continuat să se manifeste pe a Treia Planetă şi în epoca de dezvoltare tehnologică.

Pe de altă parte, unii filosofi afirmă că cunoştinţele tehnologice nu implică în mod necesar un grad avansat de dezvoltare a civilizaţiei şi că, teoretic, este posibil să aibă loc războaie într-o societate care cunoaşte forţa mecanică, zborul sau chiar radioul. Această ipoteză greu de acceptat

ar explica, totuşi, într-o oarecare măsură, decăderea rasei dispărute.

S-a preconizat că niciodată nu vom cunoaşte aspectul fizic al fiinţelor raţionale ce populau a treia planetă. De atîţia ani, artiştii noştri încearcă să descrie scene din istoria lumii moarte, populînd-o cu cele mai fantastice fiinţe. Majoritatea acestor creaturi seamănă însă cu noi, într-o mai mică sau mai mare măsură, în ciuda faptului că s-a demonstrat existenţa probabilă şi a unor alte forme de viaţă dotate cu raţiune, de origine ne-reptiliană.

Dar iată că astăzi am ajuns să cunoaştem răspunsul la una din cele mai controversate probleme ale istoriei! În sfirşit, după zeci de ani de cercetare, am descoperit forma fizică şi modul de viaţă al fiinţelor inteligente de pe a Treia Planetă.”

Un murmur de uluire străbătu adunarea membrilor Consiliului Ştiinţific. Cîţiva dintre ei fură atît de tulburaţi, încît dispărură un timp în apele mîngîietoare ale oceanului — aşa cum toţi venusienii obişnuiau să o facă în momentele de surescitare. Istoricul aşteptă pînă cînd colegii săi reapărură în elementul pe care nu-l prea agreau. El însuşi rezista de atîta timp doar datorită sprayurilor minuscule ce-i stropeau continuu corpul.

Agitaţia se domoli treptat şi vorbitorul continuă; „Unul dintre cele mai enigmatice obiecte descoperite pe a Treia Planetă era un container metalic plat, conţinînd o lungă fîşie de material transparent, perforată pe margini şi înfăşurată strîns pe un ax. Această bandă transparentă a fost lăsată mult timp deoparte, pentru că nu prezenta nici un interes; dar o a doua examinare, făcută cu ultimul nostru tip de microscop, a demonstrat că adevărul este altul. Pe suprafaţa materialului, invizibile pentru ochii noştri, dar perfect vizibile sub o radiaţie corectă, se află mii de imagini minuscule. Se crede că au fost imprimate în material prin procedee chimice.

Sîntem siguri că aceste imagini sînt, de fapt, o prezentare a vieţii de pe a Treia Planetă, aşa cum era ea la apogeul acestei civilizaţii. Imaginile nu sînt independente. Cele consecutive sînt aproape identice, diferind doar prin foarte fine detalii ale mişcării. Motivul unei astfel de succesiuni de imagini este evident; e necesară doar proiectarea scenelor cu o anumită viteză şi se obţine iluzia de mişcare. Am realizat o maşină care va face automat acest lucru. Iar aici, priviţi, am o reproducere exactă a ciudatei fîşii de material.

Scenele la care veţi fi martori ne duc înapoi cu multe mii de ani, în zilele de înflorire ale planetei surori. Ele reflectă o civilizaţie complexă, pe care o înţelegem doar în parte. Viaţa de acolo pare însă să fi fost foarte violentă şi plină de tensiune, iar multe din imaginile pe care le veţi vedea sînt uluitoare. Este clar, de pildă, că a Treia Planetă era locuită de un număr mare de specii, mult diferite între ele, dar nici una de origine reptiliană… Acest fapt constituie o lovitură dată mîndriei noastre, dar concluzia e categorică. Tipul dominant de viaţă pare a fi un biped prevăzut şi cu două braţe suplimentare… Dar nu o să vă mai pun răbdarea la încercare. Iată imaginile”.

O lumină strălucitoare ţîşni din aparat. Se auzi un uruit uşor şi pe suprafaţa albă apărură mai multe fiinţe ciudate mişcîndu-se dezarticulat încoace şi încolo. Imaginea se concentră asupra uneia dintre creaturi, iar membrii Con-

siliului Ştiinţific putură să vadă că descrierea istoricului fusese exactă. Creatura poseda doi ochi aşezaţi foarte aproape unul de altul, dar, din nefericire, restul detaliilor faciale erau neclare. Exista şi un orificiu larg în partea de jos a ceea ce părea capul fiinţei, orificiu care se închidea şi se deschidea continuu; probabil că avea vreo legătură cu respiraţia creaturii. Membrii Consiliului urmăriră cu gura căscată cum ciudata fiinţă era implicată într-o serie de acţiuni. Avu un conflict de o violenţă incredibilă cu o altă fiinţă, uşor diferită. Părea sigur că ambele fiinţe vor fi ucise, dar cînd totul se termină, nici unul nu păţise nimic. Urmă apoi o cursă furioasă într-un dispozitiv mecanic cu patru roţi, capabil de o extraordinară propulsie. Cursa se termină într-un oraş plin de vehicule mişcîndu-se în toate direcţiile, la viteze ameţitoare. Nimeni nu fu deci surprins să vada două dintre aceste maşinării întîlnindu-se faţă în faţă, cu un rezultat devastator.

După care evenimentele deveniră şi mai neclare. Era clar că vor fi necesari mulţi ani de cercetări pentru a analiza şi a înţelege tot ceea ce se petrece acolo, mai ales că nu aveau de-a face cu o reproducere exactă a realităţii, ci, mai degrabă, cu o operă de artă, cu o stilizare. Majoritatea membrilor Consiliului se simţeau complet dezorientaţi. Iar ultima secvenţă îi încurcase definitiv; creatura care se aflase în centrul atenţiei fu implicată brusc într-o catastrofă îngrozitoare. Imaginea se restrînse fixîndu-se asupra capului ei; creatura rămăsese la fel de vie! Imaginea mărită a feţei sale exprima, evident, o puternică emoţie. Dar nu-ţi puteai da seama dacă era vorba de furie, de amărăciune, sfidare, resemnare sau de vreun alt sentiment, necunoscut încă. Imaginea dispăru. Pentru o clipă, pe ecran apărura cîteva semne, apoi proiecţia luă sfîrşit.

În liniştea care se lăsă, se putu auzi zgomotui valurilor pe nisip. Membrii Consiliului erau prea uluiţi pentru a mai putea vorbi. Imaginea civilizaţiei Pămîntului avusese un efect zguduitor asupra lor. Mici grupuri începură să discute în acelaşi timp, mai întîi în şoaptă, apoi din ce în ce

mai tare, pe măsură ce implicaţiile a ceea ce văzuseră le deveneau tot mai clare. Istoricul ceru linişte şi se adresă din nou adunării:

„Preconizăm un vast program de cercetări, care să extragă toate informaţiile posibile din acest document, spuse el. Mii de copii sînt pregătite pentru a fi distribuite tuturor participanţilor la program. Veţi cîntări singuri problemele care se ridică. Psihologii, mai ales, au în faţă o sarcină imensă”

Imaginea finală reapăru pe ecran, şi membrii Consiliului priviră cu veneraţie figura nemişcată din trecut, în timp ce micul biped răspundea privirilor lor cu expresia-i caracteristică unui caracter răutăcios şi arogant. Psihologii venusieni îi vor analiza ani la rînd fiecare gest. Mii de cărţi vor fi scrise despre acest document. Pentru timpurile viitoare, această imagine va simboliza rasa umana. Şi, chiar dacă s-ar reuşi să fie traduse, nimeni, niciodată, nu va înţelege sensul acelor ultime simboluri care însoţeau imaginea;

„O producţie: Animafilm, Bucureşti”

Traducere şi adaptare de
GEORGE PÎNZARU
şi DAN MERIŞCA
Cenaclul de Anticipaţie Iaşi